

MATRICA E REKOMANDIMEVE

SFIDAT E SEKTORIT PRIVAT: ADMINISTRATA FISKALE, PRODUKTIVITETI DHE INOVACIONI

Mars 2024

Matrica e Rekomandimeve ka për qëllim të përmbledhë Rekomandimet dhe Zgjidhjet e propozuara në Notën Teknike si dhe shërben edhe si një Plan i Brendshëm Monitorues i Sekretariatit në mënyrë që të ndjekë zbatimin e tyre.

Rekomandimet e mëposhtme janë rezultat i analizës dhe konsultimeve të Sekretariatit të KI me një numër të konsiderueshëm aktorësh dhe ekspertësh si në sektorin privat ashtu edhe në atë publik mbi tematikën e shtjelluar, referuar (1) stimulimit të debatit mbi sfidat kryesore të sipërmarrjes (kryesisht MSME) ndaj investimit në inovacion dhe produktivitet, parë në kontekstin e ndërveprimit me administratën tatimore dhe impaktin e reformës së fiskalizimit b) identifikimin e ndërhyrjeve në fushën ndërsektoriale të politikave fiskale dhe administrimit fiskal, si dhe produktivitetit të firmës.

Fusha e Ndërhyrjes / Rekomandimi	Institucioni Përgjegjës/Institucione të përfshira në zbatim	Afati
Rekomandimi 1. Miratimi i Strategjisë për mbledhjen e të ardhurave si një dokument gjithëpërfshirës për të gjithë aktorët në sektorin publik dhe privat. Strategjia duhet t'i nënshtrohet konsultimit dhe diskutimit paraprak me publikun. Dokumenti duhet të evidentojë qartë qëllimet, objektivat dhe ndërhyrjet afatmesme për të lehtësuar monitorimin e saj dhe llogaridhënien e institucioneve mbi përdorimin e parave të taksapaguesve. Strategjia nuk duhet të synojë vetëm mbledhjen e të ardhurave, por edhe rritjen e produktivitetit dhe konkurrueshmërisë nëpërmjet administrimit më të mirë tatimor dhe shpërndarjes së drejtë të barrës tatimore. Strategjia duhet të harmonizojë objektivat me strategjitë sektoriale, Programin e Reformave Ekonomike 2024 – 2026 dhe Planit të Rritjes.	MF DPT	Afatmesëm
Rekomandimi 2. Për të stimuluar inovacionin e biznesit duke liruar fonde në nivel firme dhe për të nxitur investimet kapitale/teknologjike, duhen ndërmarrë analiza specifike duke u fokusuar në: (a) amortizimin e përshpejtuar, (b) amortizimin shtesë (c) njohja si shpenzime të zbritshme të sponsorizimeve dhe donacioneve për K&Zh.	MF MEKI GDT	Afatmesëm
Rekomandim 3. Koherencë e stabilitetit fiskal dhe konsolidim i procedurave tatimore përmes një ligji të ri. Ligji i ri duhet të unifikojë të gjitha praktikatat e procedurave tatimore të parashikuara aktualisht nga disa	MF DPT	

ligje, akte nënligjore dhe rregullore të zbatueshme në nivel qendror dhe lokal. Miratimi i ligjit të ri duhet të synojë miratimin e praktikave më të mira në lidhje me organizimin e aktiviteteve të administratës tatimore siç parashikohet nga OECD dhe duhet të shoqërohet me një Udhëzues të detajuar që parashikon vendime të qarta tatimore, të zbatueshme drejtpërdrejt për skenarët e biznesit. Pa paragjykuar opsionet në dispozicion të ligjvënësve, ligji i ri duhet të jetë rezultat i një marrëveshjeje politike gjithëpërfshirëse dhe në shkallë të gjerë, dhe mundësisht në nivel Kodi (si p.sh. Kodi Doganor).	Komisioni Parlamentar i Ekonomisë	Afatmesëm
Rekomandim 4. Miratimi i një udhëzimi të ri për marrëveshjet dypalëshe për shmangien e taksimit të dyfishtë përmes automatizimit dhe procedurave elektronike të ndjekura nga bizneset dhe administrata tatimore (si p.sh. sistemi i rimbursimit të TVSH-së). Zgjidhja e parashikuar nga udhëzimi duhet t'i referohet e të ndjekë modele të vendeve të BE-së dhe të përditësojë marrëveshjet bazuar në formatet e reja të dokumenteve të lëshuara nga Departamentet Evropiane të Taksave, si për shembull të njihen Certifikatat e Rezidencës të lëshuara në formë elektronike, pa nënshkrime origjinale dhe vula të njoma. Kjo duhet zbatuar me rigorozitet përmes një ekipi të përkushtuar ekspertësh në nivel qendror-DPT.	MF DPT	Afatmesëm
Rekomandim 5. Duke pasur parasysh ndërveprimin ndërmjet politikës fiskale, inovacionit dhe produktivitetit, rekomandohet që produktiviteti të jetë në themel të hartimit të politikës fiskale dhe mbështetje direkte për Kërkim-Zhvillim/Novacion. Për më tepër, duhen ndërmarrë analiza të thelluara sektoriale që do të orientojnë ndërhyrjet rregullatore dhe të politikave të nevojshme për të korrigjuar keq shpërndarjen e burimeve dhe jo efikasitetin në nivel sektorial, me fokus të veçantë NVM-të. Rekomandojmë që të krijohen të paktën tre grupe pune ndërministrorë me mandat për të kryer analiza sektoriale për produktivitetin, të paktën për sektorin e turizmit, bujqësisë dhe menaxhimit të energjisë dhe mbetjeve. Këto analiza mund të çojnë në koordinimin e politikave për inovacionin, K&ZH, masat fiskale dhe rritjen e bazuar në produktivitetin ekonomik. Analizat e ICC tregojnë se produktiviteti ekonomik mund të përmirësohet me 24 %.	MF MEKI MTM MBZHR MIE DPT	Afatmesëm
Rekomandim 6. Sektorët me hapësirë për rritjen e produktivitetit nëpërmjet produktivitetit të punës janë energjia, menaxhimi i ujit dhe mbetjeve, ndërtimi dhe pasuritë e paluajtshme. Ne rekomandojmë që këta sektorë të vihen nën fokusin e <u>strategjisë së inovacionit</u> duke nxitur më shumë AI/digjitalizim në mbështetje të produktivitetit të punës. Masat për të zbritur shpenzimet e punës ose për të subvencionuar specialistë shumë të aftë të angazhuar në kërkim dhe zhvillim, ekonomi qarkulluese dhe energji të rinovueshme do të përktheheshin në terma efikasiteti dhe produktiviteti të industrive me intensitet kapital.	MEKI MF MTM MBZHR MIE DPT	Afatmesëm

Rekomandim 7. Sektori i turizmit, prodhimit, industrisë nxjerrëse, si dhe sektori i TIK-ut kërkojnë më shumë kapital për të përshtatur fuqinë punëtore në nivel sektorial dhe për të përmirësuar produktivitetin. Masa rregullatore, standardet e funksionimit apo mbështetja fiskale duke synuar lirim të fondeve brenda firmave dhe intensifikimin e investimeve kapitale me fokus investimet inovative dhe të gjelbra, do t'i çonin këta sektorë drejt një qëndrueshmërie të rritjes së produktivitetit.	MEKI MF MTM MBZHR MIE DPT	Afatmesëm
Rekomandim 8. Ministria e Ekonomisë, Kulturës dhe Inovacionit të hartojë e të udhëheqë një fushatë ndërgjegjësimi e komunikimi me bizneset e institucionet financiare, për të nxitur më shumë financime dhe investime drejt inovacionit. Ekziston një nevojë e madhe për të rritur ndërgjegjësimin e bizneseve/NVM-ve mbi rëndësinë dhe përfitimet e inovacionit dhe K&ZH-së si mënyra për të trajtuar produktivitetin e ulët dhe mungesën e konkurrencës. Masat e politikave që adresojnë K&ZH/novacionin janë intensifikuar, megjithatë, më shumë duhet bërë për të shtyrë një ndryshim organizativ në nivel firme që të nxiten investimet inovative.	MEKI MSHMS AIDA	Afatshkurtër

SUGJERIME TË ANËTARËVE GJATË MBLEDHJES	SUBJEKTI REFERUES I SUGJERIMIT
Ngritja e <u>qendrës së inovacionit dhe ekselencës</u> për sektorin privat për të përmirësuar konkurrueshmërinë, meqënëse shumicave e bizneseve në vend janë biznes i vogël dhe i mesëm. Në vende si Gjermania, Italia, etj., janë me mijëra ekspertë të atashuar nëpër këto qendra, të cilët kundrejt pagesës apo suportit të marrëdhënies publik-privat, i ofrojnë biznesit konsulecën e nevojshme. Biznesi ka nevojë të kualifikohet dhe të edukohet me mënyrën e qeverisjes. Nëse duhet të nxisim NVM-të drejt ndërkombëtarizimit, kërkohet standardizim, industrializim dhe ndërkombëtarizim. Të tre këto faza kërkojnë të niset nga konsulenca, dhe këto qendra të inovacionit dhe ekzistencës për sektorin privat do të jepnin një shtysë të madhe.	<u>Dhoma e Biznesit të Diasporës</u>

Biznese në përgjithësi nuk kanë të gjithë kulturën e nevojshme profesionale. Mirëpo, këtu ka dy palë. Një palë janë ata që i bëjnë thirrjet, ndërsa një palë janë ata që i thithin thirrjet. Nëse pala që i thith thirrjet nuk i kupton, kjo do të thotë që edhe ne nuk e kemi bërë misionin tonë. Ndoshta <i>ka ardhur koha që të ketë zyra nëpër bashki që të ndihmojnë në aplikimet për fondet evropiane për të rritur produktivitetin dhe për të shmangur favorizimin e bazuar në njohje personale. Kjo do të ishte edhe në interesin e qeverisë e cila kërkon rritje të produktivitetit</i>	<i><u>Shoqata e Kontabilistëve</u></i>
Përmirësimi i instrumenteve financiare për mbështetjen e bizneseve, duke përfshirë <i>krijimin e një ligji për “crowdfunding” dhe krijimin e “corporate venture capital”</i> për të ndihmuar në financimin e startup-eve.	<i>Ministri i Shtetit për Sipërmarrjen</i>
Është e nevojshme një strategji për të mbështetur prodhimin dhe eksportin vendas, që konsideron mbështetjen për prodhuesit dhe investitorët shqiptarë, p.sh. të identifikojë një sektor që ka potencial investimi dhe të përgatisë paraprakisht një paketë të plotë dhe specifike ligjore/rregullative që në mbështetje të zbatimit të projektit të marrë në konsideratë edhe të gjitha sfidat që lidhen me tokën, energjinë etj.	MEKI
Është i nevojshëm standardizim dhe kontroll i cilësisë së produkteve për të siguruar që investitorët të kenë besim në tregun vendas. Gjithashtu me mjaft rëndësi është përmirësimi i kompetencave të inspektorateve dhe autoriteteve që mbikëqyrin standarde të cilat janë thelbësore për besueshmërinë e tregut. I duhet gjetur zgjidhje problemit të mungesës së protokolleve dhe kontratave, duke e vlerësuar këtë si një sfidë dhe aspekt që prek interesat e të gjithë palëve të përfshira në treg.	MEKI

Shkurtime:

Zv.KM – Zevendës Kryeministër

MFE – Ministria e Financave dhe Ekonomisë

MBZHR – Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

MSHMS – Ministri i Shtetit për mbrojtjen e Sipërmarrjes

AKSHI – Agjencia Kombëtare e Shoqërisë së Informacionit

AKTI – Agjencia Kombëtare e Kërkimit, Teknologjisë dhe Inovacionit .

ADISA - Agjencia e Ofrimit të Shërbimeve të Integruara

QKB – Qendra Kombëtare e Biznesit

AIDA – Agjencia Shqiptare e zhvillimit të Investimeve

DAP – Departamenti i Administratës Publike

AKCESK - Autoriteti Kombëtar për Certifikimin Elektronik dhe Sigurinë Kibernetike

AZHBR – Agjencia e Zhvillimit Bujqësor Rural

DPT – Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve

IEKA – Instituti i Ekspertëve Kontabël të Autorizuar

KASH – Keshilli i Agrobizneseve Shqiptare

AFATI:

Afatshkurtër- periudhë nga 1 muaj në 6 muaj.

Afatmesëm – periudhë nga 6 muaj në 1 vit.

Afatgjatë - periudhë mbi 1 vit.